

Director y Administrador
LUDOVICO FURLAN

calle Coronel Ramón Lista 5158
Suc. 17
U. T. 50-5502

Naročnina:
Eno leto \$ 5.—; ½ leta \$ 3.—
Posamezna štev. \$ 0.15

PRAVICA

JUSTICIA

PERIODICO YUGOSLAVO - ESLOVENO

Correo
Argentino
Central B

TARIFA REDUCIDA

Concesión No. 3054

Registro de la Propiedad

Intellectual N° 196.979

No. — Štev. 21

Buenos Aires, 10 de Agosto de 1946

AÑO — LETO I.

MUESTRASE INTRANSIGENTE YUGOSLAVIA CON RESPECTO A LA CUESTION DE TRIESTE

PARIS. — Joseph Villán, secretario general de la delegación yugoslava, expresó en una entrevista que Yugoslavia se rehusará a firmar cualquier tratado de paz con Italia en el que se incluyan fronteras poco satisfactorias o malas condiciones para el establecimiento de la zona libre en Trieste.

Villán, nativo de Trieste, expresa que esta negativa de Yugoslavia evitaría el establecimiento de cualquier plan de internacionalización, porque tal indole de planes no contaría jamás con la cooperación yugoslava. Esta posición de Yugoslavia, de mantenerse, garantizaría la continuación de cierta ocupación militar italiana como en la actualidad, suspendiéndose así el arreglo real de la cuestión, a pesar de la aceptación del tratado con Italia por parte de otras potencias.

La sugestión de los "cuatro grandes" para el establecimiento de la frontera italo-yugoslava — dijo el citado funcionario — sólo sería aceptable para Yugoslavia si la línea fronteriza desde Monte Falcone hasta la frontera austríaca fuera alterada en favor de Yugoslavia para brindarle una mejor línea estratégica de defensa contra Italia, cuya invasión comenzó desde este sector en 1941, y si se aceptan las propuestas yugoslavas para el estatuto de la zona libre.

En todos los sectores la línea francesa favorece ahora estratégicamente a Italia. Yugoslavia no puede organizar ninguna defensa del territorio juliano sin mover la línea hacia el este para incluir el valle del Kanai y las montañas al oeste del Isonzo superior, porque desde estos lugares Italia nos ha invadido y desde estos lugares han comenzado todas las invasiones históricas de Yugoslavia.

Villán añadió que cualquier cambio étnico y económico introducido en Trieste y Venecia Julia, no es digno de consideración, porque ha sido instituido por el fascismo. Añadió que la delegación yugoslava cuenta con el apoyo de Molotov para mantener su posición. En seguida se refirió a la denuncia de Molotov de la "agresión fascista" y expresó que, indudablemente, los discursos pronunciados por los delegados de Rusia Blanca y Ucrania apoyando la posición yugoslava acerca de las fronteras y del estatuto de la zona libre, señalaban la posición rusa.

Ante una observación en el sentido de que los anglo-norteamericanos consideraban la propuesta yugoslava para el estatuto de la zona libre equivalente a convertir la zona en parte integral de Yugoslavia, Villán dijo: "Nuestra propuesta es más democrática que la italiana, porque da mayores poderes a la asamblea local en lugar de brindar todo el poder al gobernador del Consejo de Seguridad. La zona libre deberá integrarse económicamente con Yugoslavia para su vida, y el esfuerzo de la guerra de los triestinos, en conjunción con aquélla en contra del fascismo, da derechos a este país para designar al gobernador de la zona libre."

Añadió el entrevistado que Yugoslavia permanece firme en su demanda de más de un centenar de millones de dólares en concepto de reparaciones por parte de Italia. Agregó que no estaba autorizado oficialmente para establecer la posición yugoslava en referencia a los movimientos italianos para iniciar negociaciones directas entre los dos países para zanjar las diferencias. En fuentes dignas de crédito, por otra parte, se dice que Yugoslavia, por ahora, no tiene intenciones de acceder a tales negociaciones.

Tržaško Vprašanje in Ameriška Politika

Prevod pisma, ki ga je poslal pisatelj
Louis Adamič državnemu tajniku
Byrnesu

Cenjeni g. Byrnes:

Pred par dnevi sem opazil na prvi strani lista "London Observer" z dne 5. maja 1946 zemljevid Julijske Krajine, ki kaže ameriško, britansko, francosko in rusko črto za preureditev jugoslovanske-italijanske meje.

To me je privedlo, da sem ponovno prečital Vaše poročilo, podano po radiju 20. maja, tičeče se konference zunanjih ministrov velike četvorice, ki se je končala neuspešno deloma — če ne celotno — radi širokega razlikovanja med črta-

mi, ki so jih predložili ameriški, francoski in britanski izvedenci na eni strani in ruski izvedenci na drugi. Omejil se bom na tri točke Vašega poročila, ki se mi zdijo, da se spajajo med sabo:

1. Rekli ste: "Britanski in francoski izvedenci so predložili etnični črti, ki sta bolj ugodni za Jugoslavijo, nego naša. V namenu, da pridemo do sporazuma, smo (Amerikanci) izjavili, da smo pripravljene sprejeti bodisi britansko, ali francosko, ali katerokoli drugo črto, ki bi bila na podlagi londonske konference upravičljiva."

2. Rekli ste: "Vsi (štirje zunanji ministri) se strinjamo, da mora Jugoslavija in (druge) države centralne Evro-

pe, ki so že leta uporabljale tržaško pristanišče, imeti prost dostop do Trsta, kjer naj bi bila prosta luka pod mednarodno kontrolo. Toda še naprej bomo apelirali na sovjetsko vlado in na jugoslovansko vlado, da ne silita take meje, ki bo po nepotrebnem kršila etnične principe in bo delala sitnosti v bodočnosti."

3. Rekli ste: "Če je sovjetska vlada tako nasprotna formiranju izključno političnih in gospodarskih blokov, kot je nasprotna vlada Združenih držav, tedaj ne bo vztrajala pri svojem odklanjanju državam centralne in vzhodne Evrope, da odpro svoja vrata za trgovino vsem narodom."

Združene države so zavzele stališče, da bi moralo vprašanje jugoslovanske-italijanske meje biti rešeno na podlagi zaključkov londonske konference in sicer tako, da bo dosežena "v glavnem neka etnična črta". Ako se Združene države držijo tega principa, tedaj nastaja kontradikcija med principom in konkretnim predlogom delegacije ameriških izvedencev, kajti ameriška črta ni etnična črta. Vije se od severa proti jugovzhodu po ozemlju, ki je pretežno jugoslovansko, kar je v protislovju z etničnim principom. Daje prednost italijanskim zahtevam v škodo Jugoslavije. (V smislu te ameriške črte) bi ostalo 260.000 Jugoslovancev pod Italijo in komaj 40.000 Italijanov pod Jugoslavijo. (Na ta način) bi bili dani Italiji tudi najbogatejši rudniki te pokrajine.

Zdi se mi, da je ameriška črta — ki je po Vaši lastni označbi za Jugoslavijo najmanj ugodna — bila začrtana bolj z pro-italijanskimi in protislovanskimi gospodarskimi in političnimi motivi, kakor pa z etničnimi ozirjov. Imajoč pred sabo zemljepisno mapo in gledajoč na ameriško črto v luči svojih lastnih informacij o pokrajini, mi je zelo težavno, da ne bi verjel privatnemu poročilu nekega ameriškega prijatelja-žurnalista, v katerem je bilo navedeno, da je eden izmed ameriških izvedencev v privatnem pogovoru priznal, da niso začrtali svoje linije na podlagi preiskave po prihodu (delegacije) v Julijsko Krajino, temveč na podlagi navodil, ki so jim bila dana predno so obiskali sporno ozemlje.

Vi zavzimate stališče, da ste naklonjeni etniški razrešitvi vprašanja meje iz razloga, ker bi taka solucija bila moralno pozitivna in bi na pozitiven način vplivala na bodoče odnose med Jugoslavijo in Italijo. Kot Vam je znano, esm že dolgo nagovarjal, da ib Združene države posegle v svoje tradicionalno politično-spiritalno bogastvo in dale svojim akcijam v mednarodnih zadevah moralni ton; pozdravljam vsak najmanjši namig, pa naj bo že tako oddaljen od možnosti, da se to res razvije. Toda dvomim, da moremo prednjačiti z moralnimi principi s tem, da jih javno razglasimo, medtem pa ko pri izvajanju istih predlagamo nekaj, kar bi nagradilo zločinstvo (Italijo) in kaznovalo njegove žrtve (Jugoslavijo).

Vam in Vašim izvedencem je poznan

značaj italijanskega postopanja z večino slovanskega elementa v Julijski Krajini tekom četrto stoletja med prvo in drugo svetovno vojno. Dokumenti v arhivih državnega departamenta o grozotah, ki jih je Italija počenjala v svojem poizkusu, da Slovence in Hrvate v tej pokrajini iztrebi; in dovolite mi strogo poudariti, da se te italijanske smernice niso porodile pod Mussolinijem (ki jih je samo bolj nasilno izvajal), temveč še tedaj, ko je bil "liberalni" Sforza italijanski zunanji minister. V prvi perijodi italijanskega jarma (1918-22) so bile slovanske šole in kulturne, gospodarske in politične ustanove in pokreti v Julijski Krajini likvidirani z izredno terorističnimi metodami.

Ravno nasprotno italijanskim terorističnim smernicam pa kaže jugoslovansko postopanje v zoni B tekom trinajstmesečne okupacije ne samo popolno narodnostno toleranco napram italijanskim manjšinskim elementom, temveč tudi popolno porazdeljenje oblasti med Jugoslavi in Italijani v vseh predelih na podlagi sorazmernosti lokalne in pokrajinske številčne moči.

Toda kot sem že omenil — črta, ki so jo predložili ameriški izvedenci, bodisi na pooblegi prednavodil od svojih predstojnikov, ali ne, daje nagrado Italijanom, Jugoslovane pa kaznuje. Italiji daje etnično prednost šest proti eni. Popolnoma ločeno od dejstva, da je Italija bila naša sovražnica, Jugoslavija pa zaveznica — se lahko vprašamo: kje naj človek najde moralnost v taki črti?

Ruski črti nasprotujete, ker računate, da bi pustila pod Jugoslavijo 500.000 Italijanov. Tako računanje je pretirano. Komaj 400.000 bi jih pripadlo na jugoslovansko stran te črte, ki jo je predlagala Sovjetska zveza. To število se more znižati za kakih 50.000, če se sovjetska črta popravi ob Soči južno od Gorice, da ostanejo večinoma italijanska mesta Cormons, Gradisca in Cividale v Italiji.

Tak popravek sovjetske črte bi pustil Jugoslaviji okrog 350.000 ljudi italijanske narodnosti, ki pa so — mimogrede rečeno — resnično poitalijančeni Slovani. Med ostalimi pa je mnogo nedavnih došlecev, ki so bili poslani v Julijsko Krajino, da povečajo italijanski element; lahko se pričakuje, da bodo kot taki tudi odšli. Skoro vsi Italijani prebivajo kot mestni obehvalci v "otokih", izmed katerih je bila večina umetno, imperialistično zgrajena v sedanjih desetletjih, in ti "otoki" z italijanskim prebivalstvom — v Reki, ob zapadnem robu Istre, v Gorici — ne morejo biti teritorialno povezani s svojim lastnim narodom, brez da bi ne padlo pod Italijo veliko število Jugoslovancev. Zdi se, da bi to bila moralna kršitev dolžnosti, ki jo ima eden do svojega zaveznika — razen če bi velika trojica ali četvorica res silita na kaznovanje Jugoslovancev, ker so bili naši zavezniki in ker so pošteno postopali z italijanskim prebivalstvom v zoni B — ter na nagraditev Italije za njen delež v vojni osišču proti civilizaciji ter za njen 25-letni protislo-

vanski terorizem po Julijski Krajini. Večina italijanskega in poitalijančenega prebivalstva, ki bi ga sovjetski predlog dal Jugoslaviji, živi v Trstu. In pravilno je, če se reče, da je tržaško vprašanje hrbtenica vsega spora jugoslovanske-italijanske razmejitve, v kateri je sedaj globoko zapletena velika četvorica.

Citiral sem Vašo izjavo, da bi Združene države bile pripravljene sprejeti celo francosko črto, al katerokoli drugo črto, ki je etnična in ne nasprotuje londonskim zaključkom. Za rusko črto pride francoska, ki je v nekaterih ozirih Jugoslaviji najbolj naklonjena. Toda vzlic temu je njena razrešitev vprašanja med Jugoslavijo in Italijo malone smešna. Skače sem ter tja po mapi in se vije ter skuša doseči matematično enakost med Italijani v Jugoslaviji in Jugoslovani v Italiji. Ta (francoski) poziv sloni na avstrijskem ljudskem štetju iz leta 1910, o natančnosti kojega in prikladnosti v teh časih dvomijo jugoslovanski izvedenci. Njihovo mnenje v tem oziru baje tudi privatno podpirajo nekateri ameriški, britanski in francoski eksperti.

Toda če tudi zikzaka po ozemlju v namenu, da doseže neko abstraktno etnično izjednačenje, se tudi francoska črta spotakne ob ekonomske faktorje ter se jih izogne na način, ki je škodljiv Jugoslaviji in ki tudi krši etnična načela. Ob obali severozapadno od Trsta je ozemlje tradicionalno po prebivalstvu skoro čisto slovensko, toda ker pelja pa njem železnica, ki veže Trst in Italijo, jo, so se francoski eksperti pridružili svojim kolegom iz Amerike in Velike Britanije in napravili ozki koridor, ki je širok približno od dveh do pet milj. Z drugimi besedami povedano — francoska linija, katero ste Vi pripravljene sprejeti kot posledica kompromisa in katera je ob tem koridoru skoro enaka ameriški in britanski črti, bo dopuščala Slovincem v Jugoslaviji stati vrh svojih hribov in gledati čez glave svojih rojakov pod italijansko oblastjo na Jadran. In celo možno je, da bodo odrezani od železnice, ki teče iz Trsta v Gorico in katero so njihovi očetje zgradili s svojimi lastnimi rokami. Vse to naj bi bilo za plačilo Slovincem iz Julijske Krajine, ker so 25 let trpeli pod italijanskim terorizmom in žrtvovali kar so imeli za zmago zaveznikov v drugi svetovni vojni.

Ta kompromisna razrešitev, ki ste jo Vi sugerirali, ni ne etnična niti ne moralna. Če so pošteni etnični oziri moralni, tedaj se mi zdi, da je kršitev istih radi ekonomskih vzrokov, ki so naklonjeni drugemu narodu — nemoralna, zlasti še, ker so Slovinci na podlagi svojega zgodovinskega značaja upravičeni najbolj velikodušnega upoštevanja — narodnostnega in gospodarskega — od strani svojih vojnih zaveznikov.

Da ponovim. Strinjam se z Vami, da je Trst jedro cele zadeve. Zakaj? Ker je glavni ekonomski faktor vse Julijske Krajine. Zakaj bi ga ne gledali v tem smislu? Čemu ga smatrati za nekaj postranskega, nekaj ločenega od Julijske Krajine — njegovega zaledja? Zakaj bi ne priznali očitnega — da namreč Italija ne rabi Trsta, da je Trst bil kakih dvajset let le veliko bréme za njeno gospodarstvo, da vitalno trgovinsko življenje Trsta ni odvisno od Italije, temveč od Jugoslavije (zlasti Slovenije) in drugih držav proti severu: Avstrije, Ogrske, Čehoslovaške? Čemu bi odkrito ne priznali, da je bila Jugoslavija — vse drugače nego Italija — naša zavez-

nica še predno smo se mi podali v vojno? Čemu zanikavati moralne ozire, da je namreč Trst Jugoslaviji potreben kot njen edino pripraven dostop do morja. Zakaj se ne zavedati dejstva, da je Trst industrijalno mesto, ki dolguje svoj razvoj manj svoji lastni gospodarski izpodbudi, kakor pa svojemu jugoslovanskemu ozemlju in deželam severno od tega?

Jaz mislim, gospod tajnik, da bi morali kar hitro uravnati naše uradno mišljenje o tem predmetu ter tako miselnost odkritosrčno postaviti v takojšnjo izvajanje. Dobro bi bilo, če bi tudi prakticirali, kar učimo. Bodisi to, ali pa priznajmo, o čemur je mnogo informiranih ljudi že pričelo sumiti, da varamo z etničnimi nazori za dosego političnih motivov; da so nas zapeljali v to zamotano igro Britanci, Vatikan, dalje bojazen administracije glede "italijanskih" glasov pri volitvah leta 1946 in 1948, naše želje, da zaustavimo prodira-

ti vsi si želijo takega kompromisa. Faktično pa je tak kompromis potreben, če se hočemo izogniti še druge velike vojne.

Britanci se tega dobro zavedajo. Večno se ne upirajo nezogibnemu. Pričakujem (vzroke imam za to), da bodo kmalu spremenili svoje stališče glede Trsta (mesto in luko so že itak začasno obljubili premierju Simoviću in jugoslovanski kraljevi vladi 1941) in nas lepo pustili, da zopet držimo protijugoslovansko, protislovansko in protisovjetsko vrečo.

Če dopustite, da se to dogodi, bo to zame kot Amerikanca poniževalno. Vsled tega Vam pišem predno se vrnete v Pariz — ne toliko v interesu Jugoslavije in Trsta, kakor pa da Vas vzpodbujam formirati pozitivno zunanjo politiko, ki naj bi slonela na želji, da gledamo zmerno na razvoje v takih državah kot je Jugoslavija ter da kooperiramo s takimi državami. Kar faktično delamo

hteva Trsta zase, temveč da se ga vrne v njegov gospodarski krog, v okvirju katerega se je prvotno razvijal.

Če Združene države še nadalje zahtevajo, da se Trst izroči Italiji, tedaj bomo rovali proti gospodarskim interesom Jugoslavije in centralne Evrope, ki sta obe navezani na Trst, kakor tudi proti gospodarskim interesom Trsta samega. Delati proti slednjemu še bolj otežuje večje ekonomsko in politično vprašanje, s katerim tvori neločljivi del.

Trdno sem prepričan, da bo izročitev Trsta Jugoslaviji odprla vrata v centralno in vzhodno Evropo in porušila ekonomske bloke; na drugi strani pa bi "formiranje izključnih političnih in gospodarskih blokov", katere Vi ne odobravate, postalo neizogibno, če bi Trst bil Jugoslaviji odklonjen.

Pravilno ste izjavili, ko ste rekli, da meja med Jugoslavijo in Italijo pred 1945 ni bila pravilna. Toda opozoriti Vas moram na dejstvo, da od 1919 do 1941. ko je Italija navalila na Jugoslavijo, tudi italijanski voditelji glede Trsta niso smatrali razmejitve zadovoljive. Prav nič niso zakrivali svojih aspiracij, da raztegnejo mejo proti severu na račun Jugoslavije in v dobrobit Italije. Italija je skušala to doseči v drugi svetovni vojni. Da si pridobi zaledje Trsta, je okupirala in priklopila (v svojo državo) večino Slovenije. Na vsak način se lahko verjame, da italijanski voditelji še niso sorenjeni svojega mišljenja glede te točke. Da, kadar se govori o Trstu, je zelo malo razlike v mišljenju takih nacionalističnih "liberalcev" kot je de Gasperi in takih komunističnih voditeljev kot je Togliatti.

Kako more pameten človek pričakovati, da bi Jugoslovani pozabili na ta dejstva — kot se ne more pričakovati od Čehov — ali Rusov — da pozabijo na Monakovo? In Vaše sedanje smernice glede Trsta le še bolj poudarjajo važnost teh dejstev v mislih Jugoslovancev in drugih Slovanov.

Niti ne more pameten človek ignorirati dejstva, da želi na deset tisočev Italijanov v Julijski Krajini, zlasti Tržačanov, pridružiti se Jugoslaviji, medtem ko menda ni v celi pokrajini ne poitalijančenega, nekvizlinškega Jugoslovana, ki bi želel ostati pod Italijo.

Človek se res ne more načuditi državniki postopanju Jugoslavije napram italijanski manjšini v okvirju svojih mej ter svojstvenemu načrtu za samoblast Trsta, ki ga je predložil podpredsednik Kardelj najprej v Londonu, nato pa v Parizu. To postopanje in ta načrt po mojem mnenju resnično predstavljata pravo merilo jugoslovanskih narodov, ki zaslužijo bolj obzirno postopanje od naše strani, nego smo jim ga pa posvečali. Njihova širokogrudnost v zvezi s tržaškim vprašanjem, ki so jo pokazali z izrednim samozadržanjem vzlic neprenehnega nesporazumevanja in izživov, najde svojo enakost v tisti kakovosti italijanskega naroda, katero je izrazil Mazzini v svoji knjigi "Pravice človeka", ko je dejal, da dela Soča, kjer so približno ruski izvedenci postavili svojo črto, — mejo, ki jo je Bog oddelil Italiji.

Morda se bo zdelo smešno nekaterim, da so Rusi in Bog zedinjeni na tej točki; kot Amerikanca je zame tragično, da morajo Združene države upirati se zgodovinski pravdi.

Upam, gospod tajnik, da boste vzeli v obzir spremenitev smernic ameriške zunanje politike glede Trsta. Prizadetega

(Nadaljuje na 4 strani)

nje sovjetskega vpliva, — da, Vaše iastno preveč lokavo "apizanje" senatorja Vandenberg, katerega ponovna izvolitev prihodnje jesen je deloma odvisna od "slepih" protisovjetskih poljskih glasovnic v Michiganu; da smo ga pošteno zavozili in sedaj ne vemo, kako se potegniti iz zagate. Mislim, da je treba hitro storiti eno stvar ali drugo. Prodiranje sovjetskega vpliva ne moremo ustaviti le z nikalnostjo. Lahko delamo načrte za atomski "blisk" na Rusijo v bližnji bodočnosti, — ali pa preobrazimo naše smernice in stremimo doseči ideološki kompromis med nami na eni strani ter Rusi in njihovimi "dobrimi sosedi" v vzhodni Evropi na drugi, kaj-

danes je, da tiramo nekatere izmed njih (vključivši Kitajsko) še bolj proti levi, nego same želijo.

Upam, da še ni repozno za Združene države, da nudijo moralno vodstvo v mednarodnih zadevah. En način za tak začetek je, da takoj spremenimo svoje stališče glede tržaškega vprašanja, predno se zopet znajdemo, da držimo prazno vrečo.

Trst se je razvil v važno mesto in pristanišče v zvezi z gospodarsko dinamiko na jugoslovanskem in srednje-evropskem ozemlju pred letom 1918, ko so bili dobri odnosi med tem pristaniškim mestom in njegovim zaledjem umetno prekinjeni. Jugoslavija ne za-

OTON ZUPANČIČ:

Pravda za Trst

Na zborovanju slovenskih kulturnih delavcev v Ljubljani je imel sloveči slovenski pesnik in pisatelj Oton Zupančič sledeči govor glede Trsta.

"Ali se ne bo nekoč — čez petdeset, sto, dvestolet — ali se ne bo čudno slišalo: še dolgo dobo po drugi svetovni vojni so se morali mladi narodi sredi Evrope na vse kriplje upirati okupacijskim oblastem velikih zapadnih sil, ki so se postavile v bran za tisto, kar je bilo premagano; oblastem, ki so prišle v imenu naših zaveznikov in so kar na lepem začele blagoslovljati, kar so še pred meseci preklinjale: fašizem in njegove metode.

"Naj delajo po kakršnih koli navodilih, njihovo ravnanje velja nam že sedaj in bo veljalo nekoč — čez petdeset, sto, dvesto let — vsemu kulturnemu človeštvu za nazadnjaško, vsakršno zatiranje svobode minulih dob. Kdor bi se upal danes zavzemati za nekdanjo špansko Inkvizicijo, ta bi moral braniti tudi grmade, na katerih so sežigali čarovnice, in zagovarjati krematorije koncentracijskih taborišč. Do mirne, ravnovesne sodbe pa je treba, da se uneso strasti, ki v tem trenutku še nebrzdano plapolajo.

"Nam pa gre v živo: od narodnega telesa nam hočejo odrezati zdrav ud in stem ohromiti ves organizem. Slovenski pisatelj ob tej cinični igri ne sme in ne more stati molče na strani, ne more gledati, zaprt v turen slonokoščen, v vzvišeni neprizadetosti svoje umetnosti, povzdigniti mora svoj glas in izreči besedo, zakaj zamenjaril bi sveto dolžnost, ako je ne bi izrekel.

"Trst — to so bila od nekdanj nacionalna vroča tla. Na njih so se bili svoje dni hudi boji med italijanskim in slovanskim, predvsem slovenskim življenjem, dokler niso neusmiljeni vojni dogodki in neizprosna logika gospodarskih razmer pokazali delovnim množicam in progresivnemu razumnštvu obeh narodnosti edine prave poti do oznosnega življenja na tem ozemlju.

"Ta pot drži do nacionalne strpnosti, do skupnosti v borbi proti fašizmu za zmago naprednih idej, tistih, katere so proglašali veliki zavezniki za svoje, za katere so krvavele jugoslovanske partizanske brigade z armadami zapadnih in vzhodnih zaveznikov to je pot do mirnega sožitja v plodovitem tekmovalni vseh životvornih ljudskih sil. In tržaške široke množice kakor primorsko ljudstvo zasedenih krajev so se otresle ozke nacionalistične miselnosti ter brez ovinkov jasno in glasno izrazile svojo željo, da hočejo živeti takšno sporazumno urejeno in blagovito življenje v Jugoslaviji.

"Ne bi hotel premljavati, kar je že tolikokrat povedano, ne bi hotel slaviti, kar se je nam vsem globoko zapisalo v srce; ne bom ponavljal očitkov, zapisani so in nič jih ne more izbrisati. Nikogar ne bom novčeval, kako naj gleda naše kraje in sodi naše ljudi; zaupam in

vem, da bo položaj po zasedenem ozemlju pregledan nepristransko, in prav nič ne dvomim, da bo poročilo na papirju ustrezalo resnici na terenu. Samo nekatere misli bi hotel poudariti — sebi, vam, ki me tukaj poslušate, slovenskemu in italijanskemu ljudstvu v Primorju in vsem pisateljem in naprednim kulturnim ljudem po svetu; nekatere misli, ki seveda niso nove, pa so morda vendarle vredne, da ne zatonejo kar neopaženo v pozabo.

"Kaj nam daje zadnjo moralno upravičenost, da zahtevamo to ozemlje zase? Kakor je vroča ljubezen do rodne zemlje in do domačega jezika, kakor objema naša skrb najmanjšega brata našega rodu, prav tako je naša miselnost prosta vsakršnega šovinizma in osvajaškega pohlepa ali celo imperializma; naš svetovni nazor priznava brez pridržka vsakemu svoje. Fašizem pa dokazuje se dandanes — kakor da ni že davno prepričevalno dokazal! — da je sposoben za malenkostno trpinčenje svojih žrtev, za hudodelstvo in najpoglejše pobalinstvo, za zahrbtnost in verolomstvo.

"Zaprte sole, razmetane tiskarne in požgane knjižnice, porušeni narodni domi — to so sledovi kulturnega dela fašistov. Izsekani gozdovi, prazne vasi v razvalinah, pregnano prebivalstvo — to je skrb za narodno gospodarstvo po naših krajih. Ne zaupanje njihovega lastnega ljudstva, širokih množic in demokratičnega početja. Policist z naperjeno puško in nad njim mogočna protektorska roka, pred puško pa nebogljen slovensko dete — ali je to samo zlobno izmišljena karikatura, spretna fotomontaža? Ne, to je prava podoba fašističnih metod med našim ljudstvom.

"Prelita kri neoboroženih ljudi, šibkih žensk in otrok — taka je sled, ki jo pušča fašizem za seboj. Toda zavedajmo se: ta bes, ki se izživlja nad brezbrambnimi našimi rojaki in demokratičnimi Italijani, pomeni strah pred resnico in pred dejstvi, strah pred pravico, strah pred idejo, pred jasno, zmagovito, ki se sveti in greje in vodi. Zakaj resnica in dejstvo je, da je ta zemlja naša, da je to ljudstvo za nas, za Jugoslavijo, da je neizpodbitna pravica na naši strani in da je ideja mirnega bratstva narodov ideja bodočnosti, ki bo živa, ko bo fašizem davno strtl na tleh. Fašizma je svoje poti sram, zato si poma-

ga z lažjo, hoče zakriti svoje grdobije s krivimi sodbami. Naš narod, naše primorsko ljudstvo pa živi prav ob istem času svoje velike dni in piše v knjigo svoje zgodovine najlepše strani — nič umazanega, nečistega ali tudi samo nejasnega — vse je pošteno in pravično, vse zanosno in junško; z zastajajočo sapo in s ponosom v prsih bo obračal in prebiral te lepe liste zanamec, srečen, da je imel take očete in dede. In ena najlepših besed, zapisana na vsako teh lepih strani, je beseda svoboda. In še preden jo je to ljudstvo samo doseglo, je omamila tudi italijanske množice in jih vabi v Jugoslavijo.

"Tonlo mi je pri srcu, ko vidim, da imamo mi, pred kratkim še tlačeni in pritiskani pod jarem, toliko svobode, dajo hodijo drugi k nam iskat. Zares bogati smo. Lahko smo ponosni: mi delimo drugim svobodo. In pomnimo mi in pomni svet: samo kdor daje in more deliti svobodo, more biti porok za tako zaželjeni mir — brez svobode pa ni miru, ne more biti miru!

"In vi, ustvarjalci novih sil, graditelji stavbe bodočnosti, pisatelji in znansveniki vseh jezikov sveta, ki stojite za svobodo misli, govora in tiska, za samoodločbo narodov, prijatelji, ki smo se znašli prav tukaj na naših jugoslovanskih tleh pred leti na skupni fronti zoper nemški nacizem, pogledajte naš položaj, poslušajte klic nas pisateljev maloštevilnega naroda, povzdignite svoj glas povsod, kjer imate svobodo besede, in povejte mogočnjakom tega sveta, ki mislijo, da se smejo igrati z usodo šibkejših, čeprav krepkodušnih narodov, povejte jim, da so nad vsako silo nedotakljive ideje človečanstva, ki ne sme biti nikjer in nikoli zalieno, ker se sicer prej ali slej maščuje nad žalivci. Vi pa, ki vam je fašizem zavezal usta, da ne morete govoriti, pisatelji pod jarmom, pisatelji v verigah, vedite, da se na primorskih tleh borimo tudi za vas.

"Da, velika, za ves svet važna je pravda za Trst. Nam je naloženo, da jo doženemo. Kako bo dognana sedaj, v najkrajšem času? Za nas ne bo končana, dokler ne bo pravično zaključena."

BRAZILIJA

Jugoslovanski Komité v Pomoč Vojnim Žrtvam se pismeno zahvaljuje Ljudskemu Odru za ustrezno, zaproseno uslugo zastopati ga na Prvem Jugoslovanskem Kongresu v Buenos Airesu, ki se je vršil 25. in 26. maja t. l.

Za Komité podpisuje Josefina Kadunc.

TRGOVINA JESTVIN
Srečko Turel
TRELLES 1402 U. T. 59-4104

Ferdinand Cotič
Trgovina z železnino
★
Lope de Vega 2989
U. T. 50-1383

1925 - 25 AVUGUST - 1946

Delavsko Kulturno Društvo "Ljudski oder"

V A B I

V NEDELJO 25. AVUGUSTA OB 17 URI POP. V DVORANO
"CENTRO ARMENIO" ulica ACEVEDO 1353

NA VELIKO PRIREDITEV v proslavo 21. obletnice kulturnega delovanja

S P O R E D :

1. Nagovor ob priliki društvenega jubileja.
2. Otroški zbor D. K. D. Ljudski oder, pod vodstvom tov. J. Samca.
3. A. Aškerc: "Mi vstajamo" — deklamira Lidija Lozej.
4. Mešan zbor G. P. D. S. iz Villa Devoto, iz svojega repertoarja pod vodstvom J. Kregelj.
5. Deklamacija, Cvetka Fon za "Samopomoč Slovencev".
6. Samospjev: Zofka Sulič (sopran) iz svojega repertoarja.
7. Slovensko Podporno društvo "Ivan Cankar".
8. Samospjev: Angel Hrovatin (bariton) iz svojega repertoarja.
9. Trebše: Tone Sonce, Tone — mešan zbor Slovenskega doma pod vodstvom F. Trebšeta, isti zbor bo izvajal še druge skladbe.
10. S. Gregorčič: "Soči" — deklamira Vida Gomišček. "Liras a Primorska" in "Mi tierra natal" bo tudi izvajala Vida Gomišček.
11. Klasični ples "Popoldne v Lovre" nastopajo: Karmen Rao v dami XIX. stoletja, Plesalka iz leta 1900 — Helena Zemličkova, Par iz leta 1910 — Nelida Rey in Martin Quadri.
12. "Salomé" klasični ples, nastopajo v vlogih kraljice: Tamara Loogan. Sužnji: Helena Zemličkova, Nelly Quadri, Norma Kelly, Beatriz Glay in Beatriz Riva. "Chopiniana" nastopajo: Helena Zemličkova, Norma Kelly, Nelly Quadri, Nilda Rey, Delia Patri, in Tamara Loogan. Mešan zbor D. K. D. Ljudski oder pod vodstvom tov. J. Samca in V. Saksida.

Po končanem sporedu prosta plesna zabava do 12 ure.

Svira orkester J. Samca.

Ženski odsek D. K. D. Ljudski oder, bo poskrbel za bogat srečalov, katerega izkupiček gre v pomoč narodom Jugoslavije

VABI ODBOR.

SLOVENSKI SVET

V zgodovini naše slovenske naselbine smo imeli več poskusov kako bi se Slovenci v svojih prizadevanjih skupno lotili dela za rešitev problemov oziroma za doseg boljših uspehov v delovanju raznih naših organizacij. Vsi dosednji poskusi so propadli iz raznih vzrokov, katere ne bomo na tem mestu analizirali. Danes mora, takorekoč, naša slovenska naselbina začeti z novo, ker so tako uvideli treznomiselniji rojaki v naših organizacijah in v naselbini sploh in ker tako zahtevajo od nas vseh današnji resni časi.

Razvoj dogodkov v naši slovenski in jugoslovanski koloniji, posebno v zadnjih letih, je pokazal, da razmere in čas zahtevajo od nas večje skupnosti, več sodelovanja in vzporedbe, ali kakor se navadno reče, več koordinacije, ako hočemo da bo naše delo imelo večji uspeh.

Naša slovenska društva, ki so se v prejšnjih časih bavila s svojim delovanjem omejenim le na eno ali drugo polje društvenega udejstvovanja so se morala oprijeti bolj aktivnega skupnega nastopanja pri akciji za pomoč domovini; za podpritev akcije za pravične zahteve naših primorskih bratov da se Trst in vsa naša Primorska priključi k materi Jugoslaviji; za izvedbo resolucij Prvega latinsko-ameriškega jugoslovanskega kongresa za čimvečjo povezanost v akciji za pomoč in solidarnost napram novi Jugoslaviji in končno za sodelovanje vseh slovanskih naselbin v gibanju, ki ga vodi Vseslovanski Odbor v Argentini.

Dne 27. julija, po treh predhodnih sestankih, kateri so se vršili

(Nadaljevanje s 2 strani)

je več, nego samo bodočnost tega mesta. Naše smernice, ki so sedaj v veljavi, so morda vseč nekaterim Amerikancem radi njihove "odločnosti" in "trdnosti", a zame je vse to le del svetovnega nagibanja k tretji svetovni vojni.

Upam, da se to nagibanje še lahko ustavi. Uverjen sem, da ni v našo nacionalno korist, če dovolimo, da se nadaljuje. S tem pa ne mislim, da moramo z Rusijo "v Monakovo" glede vsake zadeve, kot je sugeriral senator Vandenberg s svojo plitvo opazko v Parizu. Menim namreč, da pri takih vprašanjih kot je Trst, se jim moramo mi, in s tem mislim uradno Vas, — približati po črti, ki je dosledna človeškemu pogonskemu podvigu po vsem svetu, predno pride do krize. Če homo to izvajali, nam ne bo treba hoditi "v Monakovo" radi takih vprašanj ali kateregakoli "apizati".

Občutek imam, da mi Amerikanci, ki smo v svoji privilegirani poziciji kot sila daleč pred ostalim svetom, ne moremo pričakovati, da bi narodi v sorazmerno nerazvitih deželah, ki se sedaj nagibljejo k napredku, ustavili svoj korak k zboljšanju lastnega položaja le iz namena, da bi ne dajali poguma našemu nagnenju v izolacijo. Naši nacionalni interesi ležijo po mojem mnenju v tem, da se pridružimo temu nagibanju v nazadnjaških narodih s tem, da ga podpiramo — in ne zadržujemo.

S spoštovanjem,
(Podpis) LOUIS ADAMIĆ
(SANS).

13., 18. in 25. julija, se je ustanovil Slovenski Svet za Argentino, ki bo deloval v smislu bratskega združenja na demokratični podlagi in po zgledu naših bratov v domovini za vzporedbo vsega delovanja organiziranih Slovencev za čimvečjo pomoč domovini in za napredek naše naselbine na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju.

Slovenski Svet bo centraliziral in vodil vso akcijo za pomoč domovini med Slovenci in bo v tem svojstvu deloval, kot Pododbor Koordinacijskega Odbora za Pomoč Jugoslaviji in v sporazumu z istim. Glede vsega ostalega delovanja v slovenski naselbini pa bo samostojen in neodvisen. Sodeloval bo bratsko z vsemi jugoslovanskimi in slovanskimi organizacijami, ustanovami in odbori v kolikor bo njihovo delovanje v skladu z delovanjem in težnjami Slovenskega Sveta.

V slovenski Svet imajo dolžnost vstopiti vse slovenske organizacije, društva, samostojni odbori, ki delujejo v zgoraj navedenem smislu in pomagati pri ogromni nalogi katero si je nadel Slovenski Svet.

Pripraviti moramo predvsem podlago in pot naši mladini, katera bo za nami prevzela v svoje roke naše delovanje v slovenski naselbini in skrbeti moramo da ohranimo čimveč mladine v naših društvih; združiti naša dva lista v eno samo glasilo in skrbeti, da bomo Slovenci čimprej imeli v Buenos Airesu svojo dvorano, ki naj bi odgovarjala vsem našim potrebam in, ki bi bil nekak center oziroma žarišče vsega našega delovanja; našli pa bi lahko še mnogo potrebnih stvari, katere bomo Slovenci lahko dosegli ako bomo složno nastopali.

Zavedamo se, da je naloga, katero hočemo izpolniti, ogromna in težka, kajti mnogo je vprašanj, ki zahtevajo pravične rešitve in še mnogo problemov bo spotoma nastalo, a v prepričanju, da nas bodo vse naše organizacije in vsi naši iskreni in zavedni rojaki v Argentini podprli, stopamo pred našo slovensko in jugoslovansko javnost z zagotovitvijo, da bomo od naše strani napravili vse kar je v naših močeh za doseg postavljenih si ciljev.

Ob tej priliki pozdravljamo naše brate v domovini in enako vse slovenske in jugoslovanske izseljence in organizacije v gostoljubni Argentini!

V Buenos Airesu, avgusta 1946.
Za SLOVENSKI SVET:

Emil Semolič Stanislav Baretto
Predsednik Glavni tajnik.

SLOVENSKI SVET

Začasni Sedež: San Blas 1951, Bs. Aires

Na željo izraženo po zastopnikih društev, ki so že v Koordinacijskem Odboru za Pomoč Jugoslaviji skupno delovala in po predlogu, ki je bil sprožen na občnem zboru tega odbora, so polnomočni zastopniki naših društev, po treh predhodnih pripravljalnih sestankih, dne 27. julija ustanovili Slovenski Svet.

Slovenski Svet bo centraliziral in vodil vso akcijo za pomoč domovini med Slovenci v sporazumu z Koordinacijskim Odborom za Pomoč Jugoslaviji in bo deloval kot Pododbor Koordinacijskega Odbora, glede vsega ostalega delovanja v slovenski naselbini pa bo samostojen in neodvisen. Sodeloval bo bratsko z jugoslovanskimi in slovanskimi organizacijami, ustanovami in odbori v kolikor bo njihovo delovanje v skladu z delovanjem in težnjami Slovenskega Sveta.

Namen Slovenskega Sveta je: vzporediti vse delovanje organiziranih Slovencev v Argentini za doseg sledečega:

1) Čimvečja materialna in moralna pomoč domovini;

2) Čimtesnejše sodelovanje vseh slovenskih organizacij za splošen napredek naših izseljencev v Argentini na kulturnem, socialnem in gospodarskem polju;

3) Bratsko sodelovanje z ostalo jugoslovansko in slovanskimi naselbinami;

4) Gojitev dobrih medsebojnih odnosov z gostoljubnim argentinskim narodom.

Na demokratičen način in po tajnem glasovanju polnomočnih delegatov naših društev in pod nadzorstvom delegatov Koordinacijskega Odbora za Pomoč Jugoslaviji, tov. Ivo Sazunič, predsednik in Ivo Kovačević, tajnik; je določitev funkcij v Slovenskem Svetu izpadla sledeče:

Predsednik: Emil Semolič
Podpredsednik: Viktor Černic (Gospodarsko Podporno Društvo Slovencev)
Glavni tajnik: Stanislav Baretto (Slovenski Dom)

Tajnik - zapisnikar: Mirko Ščurk (Ljudski Oder)

Organizatorični tajnik: Franc Mohorčič (Združenje Svobodna Jugoslavija - Slovenski Odbor)

Blagajnik: Vinko Batagelj (G.P.D.S.)
Podblagajnik: Anton Podlogar (Jugoslovansko Društvo "Samopomoč Slovencev")

Upravitelj: Franc Kovač (Slov. Dom)
Odborniki: Ivan Jelenc (Jug. Društ. "Samopomoč Slovencev")

Vilko Štanta (Zdr. Svob. Jugoslavija - Slovenski Odbor)

Anton Prijon (D.P.D. "Ivan Cankar")
Avguštin Sedmak (D.P.D. I. Cankar)
Rudi Guštin (Ljudski Oder).

Ta Slovenski Svet se poveča z polnomočnimi delegati vseh slovenskih samostojnih društev, organizacij, ustanov in odborov, ki se priključijo Slov. Svetu.

Slov. Svet je imel že dve redni seji, na katerih se je določilo notranje delovanje in sklenilo pismenim potom povabiti slovenska društva, naj se priključijo; določilo se je začasni sedež: San Blas 1951, Bs. Aires; razpravljalo načrt za pomoč domovini do konca tega leta in še nekaj nujnih predlogov.

Za SLOVENSKI SVET:
Stanislav Baretto, glavni tajnik.

ODBOR ZA JUGOSLOVANSKO PRIMORJE

Edvard Kardelj, Jefe Delegación Yugooslava
CONFERENCIA PARIS
Palacio Luxemburgo.

Excelentísimos Ministros y representantes de las Naciones, que lucharon y vencieron al nazifascismo.

Escuchen la voz de los 30.000 legítimos hijos de Trieste, Venecia Julia, que expulsados de sus hogares por el fascismo italiano actualmente en Sud América. Escuchennos que desde hace 26 años esperamos se nos haga justicia. Primeros fuimos en la lucha contra el fascismo y nuestros hermanos e hijos liberaron Venecia Julia de los enemigos. Ustedes se creen capaces de decidir nuestro destino sin consultarnos. No Señores. Las tierras del margen derecho del río Isonzo, de Goricia, Caporeto, Plezo son pobladas solamente por los eslovenos, los italianos vinieron allí solamente con la injusta ocupación en 1918. Señores, no escuchen a los que tienen culpa de la guerra pasada y muchas guerras anteriores. No escuchen a los que desafiaban a todo el mundo. Hoy lloran para poder mañana desafiar otra vez. Nosotros no queremos ser otra vez esclavos bajo dominio italiano, sino libree entre los libres en nuestra patria Yugooslavia. Paz justa es lo que queremos y la frontera con Italia debe ser la que existía entre Italia y Austria 1914. Hagan justicia si no quieren ser acusados por sus hermanos e hijos que murieron por la libertad del mundo bajo las balas nazifascistas. No favorezcan al enemigo común sino hagan justicia a la heroica Nación Yugooslava que desde el primer momento luchó al lado de los Aliados.

COMITE PRO VENECIA JULIA YUGOESLAVA
en Argentina

F. Kurinčič, Presidente A. Škybec, Secretario
San Blas 1951 — Buenos Aires

Brzovjav enake vsebine je bil poslan ruskemu ministru V. Molotovu, potom J. Daškeviča, korespondenta agencije Tass.

SLOVENSKI SVET

Vabimo že sedaj vse naše rojake, da se te prire-
29. SEPTEMBRA ob 5. uri pop. vršila

VELIKA PRIREDITEV

v dvorani "CENTRO ARMENIO", calle ACEVEDO 1353, na kateri se bo podala lepa slovenska spevoigra - opereta:

Kovačev študent

potom J. Daškeviča, korespondenta agencije Tass.
ditve polnoštevilno udeleže ker je VES ČISTI DOBIČEK NAME-
NJEN ZA POMOČ DOMOVINI!

Natančen spored bomo objavili v prihodnji številki.

OB 21 LETNICI OBSTOJA D. K. D. LJUDSKI ODER

V letu 1925 in sicer 25 avgusta so slovenski izseljenci iz Primorske ustanovili v Buenos Airesu prvo delavsko društvo "Ljudski oder", katerega namen je bil siriti med našimi izseljenci socialno kulturo ter vzbujati solidarnost z vsemi proletarskimi masami v borbi zoper reakcijo.

Pot po kateri je stopal Ljudski oder, ni bila gladka in ne lahka. Ovire so bile več velike kod naše moči; a društvo je kljubovalo, kjer volja za obstoj je bila neizpodbitna v prepričanju in delovanju.

Ni namen sedanjega odbora opisovati podrobno ali obširno delovanje društva tekom svojega obstoja temveč naš namen je jasno pokazati mišljenje današnjega odbora in smernice delovanja katerega si je društvo začrtalo in ki bo zahtevalo napore in požrtvovanje od strani odbora — a kar je glavno razumevanje od strani članstva, situacije preporoda ki se odigrava v dobrobit in progres slovenske naselbine katere hrbtenico tvorijo društva in organizacije, združene v Slovenskem Koordinacijskem odboru pomožne akcije domovini.

Obzorje našega delovanja se je organsko razširilo z ustanovo S. K. O. ki je prvi korak skupnega dela naših organizacij za ustanovo zveze "Slovenski Svet", ki bo vrhovni organizem od katerega bo zavisel posredno ali neposredno progres slovenske naselbine na kulturnem in socialnem polju.

Mnogi se vprašajo zakaj Ljudski oder" dela in podpira da se ustanovi in uveljavi organsko "Slovenski Svet" kod vrhovni organizem slovenske naselbine? Današnji odbor se naslanja na temeljne vzroke:

Slovensko naselbino sestavljajo organizirane skupine izseljencev, to so društva in organizacije, katere gravitirajo v našem javnem življenju. Ako hočemo delati za progres naše naselbine vobče in Ljudski oder je ustanovljen v tem smislu, moramo upoštevati vse zdrave demokratične organizacije slovenske naselbine kjer drugače bi se pokazali da smo sektaristi, kar Ljudski oder si ni nikoli želel.

Drugo pereče vprašanje je naša mladina in ne samo društva "Ljudski oder temveč mladina slovenske kolonije na splošno. Vsako društvo ali organizacija ima svoje mladinske odseke, od katerih bo v kratki bodočnosti odvisen v večji meri obstoj slovenske naselbine, kjer nove emigracije iz domovine si ne smemo pričakovati v večjem številu. Radi tega moramo preskrbeti naši mladini pouk slovenskega jezika, nadalje jo je treba se znaniti z zgodovino našega naroda v borbi za svoj obstoj in razvoj, nuditi ji moramo zdravih demokratičnih predavanj v vseh panogah. Preskrbeti je moramo prilično zabavo, da mladina ohrani zdrav duh v zdravem telesu. Na-

šteli bi se mnogo drugih problemov, kateri se nanašajo na mladino a omenili smo najbolj pereče.

Ali more vsaka organizacija posamezno rešiti te probleme? Dvomimo! Odbor "Ljudskega odra" je pa trdno prepričan, da vse slovenske organizacije skupaj, lahko rešijo v najkrajšem času gori navedena vprašanja, katera se nanašajo na mladino. Uverjeni smo, da je to najkrajša pot do toliko zaželjene vzgoje naše mladine, ki bo dala neizpodbiten progres na vseh poljih javnega življenja. Radi tega "Ljudski oder sodružno dela z ostalimi organizacijami da potom zveze" S. I. S. dosežemo pravo skupnosti slovenske naselbine.

Dasiravno z zaprtimi vrati je Ljudski oder vestno sledil borbi jugoslovanskih narodov ki so v nenakem boju proti nacifašizmu dosegli toliko zaželjeno svobodo iz katere je vzrastla Federativna Ljudska demokratična Jugoslavija. V novem sistemu ki vlada v naši domovini so posamezni narodi ki sestavljajo Jugoslavijo zadobili popolno enakopravje v smislu federacij. S tem se je končalo doba centralističnega sistema ki je vladal tekom monarhije in tiranstva.

Odbor Ljudskega odra je uverjen da se mora tudi v jugoslovanski koloniji delati na podlagi federalizma. S tem se bo odprla nova doba ne samo v slovenski naselbini, temveč se ojači demokratično obzorje na splošno v jugoslovanski koloniji. Vsako napačno tolmačenje sektarizma ali separatizma že v naprej odklanjamo in energično obsojamo kot prazno natolcevanje ki ima edini namen zavlačiti celokupen progres jugoslovanske kolonije.

Odbor Ljudskega odra, apelira na vse aktiviste in članstvo naj se redno udeležuje članskih sestankov, da bodo točno informirani o poteku društvenega delovanja in kar je glavno si želi sprejeti vsako inicijativo in konstruktivno kritiko, ne glede da se nanašajo samo na društvene interese temveč tudi na splošne interese naselbine. Kjer kar si odbor najmanj želi je to, da radi slabega natolcevanja in nedoumevanja bi nastalo morebitna nesoglasja, ki bi škodila ugledu društva v naši naselbini.

Apeliramo tudi na članstvo Ljudskega odra in na slovenske izseljence naj podprejo z vso vneto pomoč domovini, da potom pomoči pokažemo naoš zavednost napram našim v domovini ki so toliko nepopisnega pretrpeli za blagor napredka in svobode jugoslovanskih narodov.

Za odbor D.K.D. Ljudski oder
t. č. t. Josip Vižintin.

STAVBINSKA KOVAČA
G. ŠTAVAR & K. KALUŽA
Laprida 2443 - Florida F.C.C.A.

NEDELJSKI SESTANEK RIHEMBERČANOV

V nedeljo dne 14. p. m. so se zbrali rihemberčani v prostorih v prostorih Slovenskega Doma, v prav lepem številu, da se pogovore, kako bi največ pomagali svojem rojstnemu kraju Rihemberk, kateri je, kakor je znano strašno trpel pod nazifašističnimi režimi in bil skoro v celoti požgan in razdejan, njegovi prebivalci pa odgnani v sužnost.

Sestanek je s prav lepimi pozdravnimi besedami otvoril tov. Silvan Pečenko, nato pa podal besedo tov. Andreju Škrbec, kateri je v kratkih besedah povedal pomen in namen tega sestanka. Rekel je, med drugim: "Ta korak, ki smo ga napravili, da bi v čim izdatnejši meri pomagali naši dragi domovini, se ne sme tolmačiti, kot kaka protivnost že obstoječi kampanji jugoslovanskih izseljencev, kateri na čelu stoji Koordinacijski Odbor, pač pa kot nov organ iste, z katero bomo delovali roko v roki, da bo naš narod v težko preizkušeni domovini čim prej spet zadihal tudi na gospodarskem polju, na katerem je bil tako težko prizadet."

Izkušnje so nam pokazale in smo zato prepričani, da bo naš rojak prav gotovo daroval več, ako bo vedel, da bo njegov, od ust odtrgani dar, prišel v roke njegovemu ožjemu rojaku ali celo njegovemu sorodniku. Na ta način se bodo srca bolj odprla in bo torej naše delo za pomoč domovini rodilo obilnejši sad."

Nato je sledila debata, h kateri so se oglasili skoro vsi prisotni in soglašali z gori omenjenim, ter obljubili, tudi v imenu tistih ki niso mogli priti zaradi slabega vremena, da se bodo žrtvovali, da vsaj malo pomagajo svojim dragim v Rihemberku, kateri se mora spet dvigniti iz pepela in razvalin, v prajšnjo prosvetno in gospodarsko trdnjavo v prelepi Vipavski dolini v dobrobit Slovenije in cele Jugoslavije.

Na koncu se je zbrala svota \$ 420.— kot prvi dar prisotnih, h kateri je žalni zbor priložil še \$ 100.— za kar se mu Rihemberčani prav lepo zahvaljujejo.

A. Š.

Josip Hlača
Mehanična delavnica
Villa Real 140 José Ingenieros
U. T. 757-640

FRANC ŠTEKAR
Stavbinski podjetnik
★
Ramón L. Falcón 6371
U. T. 64 - 3084

KROJAČNICA
Stanislav Maurič
Velika izbira modernih oblek
★
Trelles 2642 U. T. 59 - 1232

Jugoslovansko odposlanstvo za Južno Ameriko

UREDNIŠTVU "PRAVICE"
BUENOS AIRES

Kakor je znano, so domovinske zvezne oblasti sklenile poslati v Latinsko Ameriko posebno odposlanstvo pod vodstvom Generala Ljubomra Iliča, Opolnomočenega Miinstra za vse latinsko-ameriške države. Odposlanstvo je prispelo v Rio de Janeiro pred nekaj dnevi ter bo, ko opravi svoje delo v Braziliji, krenilo v Argentino. General Ilič računa, da bo prispel v Buenos Aires 15. avgusta, toda natančnejše podatke o prihodu posebne misije FNRJ Vam bomo še sporočili.

Prosimo uredništvo, da o tem obvesti čitatelje.

Dr. Viktor Kjuder
v. d. Odpr. poslov

KOORDINACIJSKI ODBOR V POMOČ JUGOSLAVIJI

Koordinacijski odbor javlja da pošiljatev pomoči in zasebnih paketov napovedana za 29. julija ni bila odposlana, ker oblasti niso dale potrebnega pooblastila za izvoz. Kar pa se je sedaj vse uredilo in bo omenjena pošiljatev odposlana v drugi polovici tega meseca. Istočasno sporoča vsem rojakom, da se še nadalje sprejemajo paketi za pomoč svojem v domovini, iste je treba dostaviti na naslov: Comisión Coordinadora de Ayuda a Yugo eslavía, Alm. Brown 670, Capital. Za vsak kg. teže se plača pesos 4.—.

PRVO SLOVANSKO POGREBNO PODJETJE
Peter Sanchul
Av. San Martín 5468 U. T. 50-8539

MEHANIČNA DELAVNICA
Anton Klinc
★
Tinogasta 4386-88 U. T. 50-5750

Se priporoča rojakom dobro znana **ČEVLJARNICA**
Delo solidno
L. Brankovič
MORLOTE 138 La Paternal

Jekše Ektor
MIZARSKA DELAVNICA
★
Df. Luis Belaustegui 4466
U. T. 67 - 3621

Jugoslovanska Restavracija
"EL ADRIATICO"
Sveža hrana Dobra postrežba
M. VUKMAN
Av. Fco. Beiré 5201 — U. T. 50-5924

Mladinski Odsek D. K. D. LJUDSKI ODER, priredi VELIKO KINO - PREDSTAVO dne 6. SEPTEMBRA v KINO - DVORANI "NOBEL"

Razglas Odbora "Za Jugoslovansko Primorje v Urugvaju Primorskim Rojakom!"

Po naši primorski zemlji zopet teče kri. Fašistična druhal, — pri-tajeno podpirana od tujih reakcio-narjev —, znova ubija, ruši sloven-ske sedeže, napada delavske orga-nizacije, lomi pohištva in sežiga knjige. Čeprav pod drugim ime-nom, viharne in divje tolpe laških in fašističnih hujskačev neizpod-bitno obnavljajo in ponavljajo to, kar so delale in počenjale z našim narodom v teku cele usodne dobe odkar so se "junaško" priteple v naše kraje. Povod te nove prebu-ditve laškega fašističnega terorja v Slovenskem Primorju, je dvoum-ni sklep Pariške Konference, ki je za vse Jugoslovane, a osobito za nas, Slovence, nasproten in krivi-čen. Ker, prvič odvzema našemu narodu osnovno pravico do samo-stojnosti in, drugič, ker se z udej-stivitvijo istega, hoče ponovno raz-kosati naš slovenski narod in ga deloma privezati v iste železne oko-ve suženjstva iz katerih se je prav-kar z borbo osvobodil.

Slovenski Primorci v Urugvaju se zato, — tesno povezani s svobo-doljubnimi težnjami našega nara-da, — neposredno protivimo proti temu nedemokracičnemu postopa-nju in nečastnemu sklepu zuna-njih ministrov, ki navidezno ropa in kosi našo zemljo ter najodloč-neje protestiramo proti novim na-kanam italijanskega fašizma in imperializma in zahtevamo, da se ta glas protesta upošteva. Ker je to glas tistih, ki smo na tej lepi slo-venski primorski zemlji rojeni, kjer živijo naši svojci in ker je bi-la ta zemlja skozi stoletja samo naša in odkoder smo bili brutalno izgnani, da so tako na naše mesto prišli privandravci iz laškega ju-ga.

Do tega protesta nas ne ženejo nikakoršni šovinistični nameni ne-go ZGOLJ ŽELJA PO SVOBODI za katero se je naš slovenski na-rod vedno in neprestano boril in jo v teku cele zadnje vojne drago od-kupil.

Ta dragi in krvavi odkup naše svobode ne cenimo samo mi Slo-venci Z nami jo ceni tudi tržaški narod italijanskega porekla s ka-terim hočemo in želimo v miru in blagostanju živeti. Mi znamo, da je tržaško napredno ljudstvo — to-

likor slovensko kolikor italijansko — za novo, enokopravno in fede-ralno Jugoslovansko Republiko!

Amerikanci in Angleži naj zato v Vašingtonu in Londonu rešujejo svoje lastne probleme. In Napoli-tanci — v Neapolju. Vprašanje Trsta in Slovenskega Primorja bo-do rešili Primorci in Tržačani sa-mi, ker ga — "mislimo" — bolje po-znajo.

To ni samo naša želja in naša Pravica, nego tudi, smisel Atlant-ske Poslanice!

Toda, dragi Primorski rojaki, vse to, ni dovolj! Ni dovolj, da mi tu v Ameriki samo protestiramo. Silna potreba je tudi, da dejansko dokažemo solidarnost z našim trpe-žim in od nacizma uničenim nara-dom. Na tisoče naših domov je oro-panih in porušenih! Na tisoče je vdov in sirot! In naša deca je na-ga, lačna in bosa: v pomanjkanju vsega!

Odrasli se že nekako preživljajo. Največje pomoči so potrebne si-rote in deca.

Ker je ta mladina bodočnost in upanje našega naroda, zato ne mo-remo in ne smemo dopuščati, da rakitična — v gladu in pomanjka-nju — dorašča. Mi znamo, da naše oblasti ukrenejo vsemogoče za te sirotice. Ali vendar, problem je prevelik in pretežek, da bi ga za-mogle razrešiti v današnji od naci-fašizma uničeni in lačni Evropi.

Vsled tega smo odločili, da za te revne in uboge sirote nekaj zbere-mo med nami.

Po tolikem času bomo zopet po-trkali na vaša vrata in prepričani smo, da se bodo blagodušno odprla in da Vaše plemenito slovensko srce ne bo zanikalo te neodoljive pomoči, ko se gre za otroke tistih, ki so slavno pali v borbi za našo svobodo.

V ta namen smo določili, naj bi vsak slovenski rojak žrtvoval ENO DNINO, to je \$ 5.00. Kdor more, naj da več. V teku enega meseca, moramo Slovenci zbrati najmanj \$ 500.00. To bo prvi korak Sloven-ske nasebine v Urugvaju v širšem smislu. Če vsi drugi zbirajo, bila bi sramota za nas, ko bi ne soču-stvovali s trpečimi in lačnimi svoj-ci doma in jim pomagali. Dokazi-

mo javno in z dejstvi, da smo vre-dni sinovi naše domovine, ki sirot naših borcev ne pozabimo!

Naj levica ne zna, kar desnica da! Na delo za naše sirote!

Montevideo, dne 25. julija 1946.

Odbor "Za Jugoslovansko Primorje" v Urugvaju.

OPOMBA: Čekovna in denarna nakazila naj se pošiljajo na naslov našega blagajnika: Bernard Va-lentinčič, calle Guadalupe 2228, Montevideo, Uruguay. — Telefon šte. 27 7 57.

Vesti iz Domovine

IZ TRSTA, SLOVENSKEGA PRIMORJA IN ISTRE 23 000 BREZPOSELNIH DELAVCEV JE TE DNI V TRSTU.

Ljubljana. — Podjetje CRDA (Združene jadranske ladjedelnice) namerava takoj po 10. aprilu odpu-stiti 4000 delavcev, nato pa še 3000. Dne 10. aprila namreč izteče rok, do katerega se delavcev ne sme odpuščati. Predvsem namera-va podjetje odpustiti tiste delavce, ki so včlanjeni in se vodilno udej-stvujejo v demokratičnih organi-zacijah. V Trst pa vozijo na delo delavce iz Italije. Enotni sindikati so zaradi tega poslali Zavezniški vojaški upravi protest.

V BENEŠKI SLOVENIJI POŽI-GAJO SLONCEM HIŠE.

V vasi Platac v Beneški Slove-niji so zažgali domačijo Košarima samo zato, ker je med narodno osvobodilno borbo podpiral parti-zane in je v dneh bivanja medzave-zniške razmejitvene komisije razo-besil jugoslovansko zastavo.

ZAPRTI ANTIFAŠISTI V GORI-CI SO TUDI PRIČELI Z GLAD-NO STAVKO.

V goriških zaporih se nahaja vsega skupaj okrog 150 antifašis-tov, ki jih brez upravičenega razlo-ga zadržujejo v zaporih. Nekateri antifašisti so bili izpuščeni iz trža-ških zaporov, g. polkovnik Robert-son pa je v imenu zavezniške voja-ške uprave izjavil angleškimi novi-narjem, da je postopanje z zapor-niki dobro in da jih ni nihče prete-pal ali mučil. Antifašisti, ki so jih spustili na svobodo, so v številnih

protestnih pismih protestirali pro-ti tem neresničnim izjavam in po-drobno opisali, kako so jih civilni policisti v zaporih mučili.

MEDZAVEZNIŠKA RAZMEJI-TVENA KOMISIJA JE KONČA-LA SVOJE DELO

V poslednjih dneh svojega biva-nja je obiskala Brda, Kobarid in Trbiž, Beneško Slovenijo in Po-stojno, kjer si je ogledala zname-nito Postojnsko jamo. Povsod so prebivalci komisijo svečano sprejemali in ji dopovedovali, da brez Jugoslavije za njih ni življe-nja. Del komisije je že odpotoval v London, drugi del pa je obiskal Benetke, kjer se bo zadržal nekaj dni.

V TRSTU SO FAŠISTI UREDNI-KI REAKCIONARNIH ČASOPISOV.

Pred izrednim porotnim sodi-ščem v Trstu je bil obsojen na dve leti in pol zapora urednik reakcio-narnega tržaškega lista "El mer-lo" Giordano Coffou, ki je bil med okupacijo član SS-oddelkov in član Rainerjevega tiskovnega urada. Vse do zadnjih dni je Coffou ne-moteno izdal svoj list in v njem nesramno blatil Jugoslavijo in So-vjetsko zvezo.

ODPRT JE DOM KULTURE VO-JAKOV J.A. V CONI "A" JULIJ-SKE KRAJINE.

Ob otvoritvi je bila velika slav-nost, združena z vojaško parado. Prebivalci Julijske krajine so po-slali odredu mnogo darov. Sveča-nosti so prisostvovali predstavniki vojaških in civilnih oblasti, kakor tudi predstavnik 13. zavezniškega korpusa.

NASILJE NAD SLOVENCİ V TRBIŽU IN KANALSKI DOLINI

Ob prihodu medzavezniške raz-mejitvene komisije so italijanski reakcionarji navozili iz Vidma fa-šiste, ki so s kljukami trgali s hiš jugoslovanske in italijanske zasta-ve z rdečo zvezdo. Vdirali so v sto-novanje Slovencev in jih pustošili.

FARMACIA "SOLER"
LAURA M. E.
CAPPARELLI DE CASCIARI
Farmacéutico
Servicio nocturno de urgencia
Fco. Beiró 4984 U. T. 50-2079

TRGOVINA JESTVIN
Oton Turel
ANDRES LAMAS 1265
U. T. 59-1892

RESTAURACIJA
"Pri škodniku"
KROGLIŠČE IN KEGLIŠČE
Jožef Škodnik
Añasco 2652 U. T. 59-8995

RESTAURACIJA
IVANČIČ RUDOLF
AÑASCO 2622

RECREO "EUROPA"
Lastnika brata ROVTAR

RIO CARAPACHAY

TIGRE, F.C.C.A.

U. T. 749-589

PRVOVRSTNI HOTEL
z najboljšo KAVARNO in RESTAVRACIJO

Prevoz s postaje TIGRE, F.C.C.A. do Recrea
in nazaj, odrasli \$ 1.—, otroci \$ 0.50

Keglišče, velika plesna dvorana. Prostor za PIK-NIK

PISMA IZ DOMOVINE

Tovariš Emil Semolič je prejel od svojega brata sledeče pismo:

Prečnik, 1. maja 1946.

Dragi brat!

Že večkrat sem rekel, da ti moram odgovoriti na tvoje pismo, ali zmiraj je kakšen zadržek in človek odnese.

Danes se praznuje po svetu praznik "Dela" ob tej priliki sem se spomnil na tebe da ti odpišem.

Zima je minula, prišla je pomlad na to upuščeno pokrajino, nihče se ne zveni za obnovo, nihče ne misli na nas brezdomce. Vse se pa trga za ta košček Julijske Krajine. Celo zimo smo prirejali manifestacije po Trstu, Tržiču, Gorici in drugod da hočemo Jugoslavijo. Na tisoče naših fantov in deklet je bilo od zaveznikov, ter civilne policije tepenih in aretiranih. Še danes so naši borci po zaporih v Trstu in drugod, kakor za časa fašizma. Zopet dviga fašistovska zver svojo ogabno glavo, čeravno je ta zver poginila kot vojaška moč, ahi prisegam ti da naš boj ni še končan, pobili bomo to zver do konca, naše geslo: Smrt fašizmu - Svoboda narodom. Z tem geslom se pozdravljamo povsod. To nam daje moč, zaupanje in nevstrašljivost, kar je v načrtu to se mora zgoditi.

Meseca marca nas je obiskala mednarodna komisija, oziroma zastopniki velike četvorice. Po vaseh smo jim napravili slavoloke, na Nabrežini je bilo 10 slavolokov. Fašisti so slavoloke podirali, partizani so jih zopet postavljali. Prišlo je večkrat tudi do pretepa, tudi človeške žrtve so bile. Povsod je ljudstvo nestrno pričakovalo zavezniško komisijo, kjer se je komisija mudila so

PROTESTNE BRZOJAVKE TRŽAŠKEGA LJUDSTVA

Zaradi terorja civilne policije in podpore, ki jo nudi italijanskim reakcionarjem zavezniška vojaška uprava, je tržaško demokratično antifašistično ljudstvo odposlalo protestne brzojavke generalizmu Stalinu, predsedniku Trumanu, angleškemu ministrskemu predsedniku Attleeju in francoskemu ministrskemu predsedniku Gouinu. Tudi Pokrajinski narodno-osvobodilni odbor za slovensko Primorje in Trst je zaradi mučenja zaprtih antifašistov odposlal testne brzojavke voditeljem velikih sil.

★

V ČRNEM VRHU V IDRIJSKEM OKRAJU

organizirajo lesno produktivne zadrugo, ki bo v kratkem začela poslovati. Zadruga bo povezala večino obrtnikov, ki bodo s skupnimi močmi izdelovali poleg drobnih proizvodov tudi mizarske izdelke. Delovanje zadruga bo omogočilo močan razmah lesne proizvodnje, za katero je v teh krajih mnogo pogojev za razvoj. (Tanjug.)

ljudje razodevali svoje želje. Mi smo hodili v Trst, ter tam pred hišo v kateri je bila nastanjena komisija smo zahtevali priključitev Julijske Krajine k Jugoslaviji. Policija in vojaštvo je večkrat navalilo na manifestante, kjer so bile velike skupine policija ni bila v moči aretirati ljudi toda če je dobila le par ljudi skupaj je tearetirala in pretepla.

Danes so šle Ida in Angela v Trst, ravno danes leto dni je bil Trst osvobojen od IX. korpusa, to je kraških in furlanskih fantov, ter IV. armije Jugoslavije. Mi smo Trst osvobodili, mi ga hočemo imeti.

Idi Pipanovi sporoči da so vsi živi, Ludvik je bil v Nemčiji, danes je predsednik odbora. Od Ludvika Zgradnega žena je bila tajnica AFZ., njegova hči kurirka, sin pa izvrsten borec, padel je v borbi, njegovega sina smo prinesli iz Volčjega grada v Slivno kjer sedaj počiva; takega pogreba ne pomni Slivno. Imel je 16 vencev, godbo in sto partizanov mu je skazalo zadnjo čast s trikratnimi strelji. Sledijo družinske razmere.

Brat.

Tov. M. Pertot je prejel od brata pismo, katerega izveček priobčujemo.

Nabrežina 16. 5. 1946.

Dragi brat Mirko!

Po kapitulaciji Italije je naše kraje okupirala nemška vojska, večina nas Primorcev je sodelovalo z osvobodilno fronto. Mnogo naših dobrih fantov je padlo pod nemškim ognjem na Krasu, na Vipavskem in pri Gorici; med temi je tudi naš ljubljeni brat Oskar in drugi Nabrežinci, kakor Pepi Bulgar, Stanko in Pavle, Stanko Švara, Berto Mrtinčev in drugi.

Tudi meni se je godila trda; ovajen sem bil nemški policiji, da sodelujem s partizani. Dne 15. novembra 1944 je policija skupno z vojaštvom obkolila hišo iz katere sem zbežal minuto prej. Vprašali so po meni sinu Milošu in Ivotu, žena jim je rekla da smo šli po opravkih, na kar so ji Nemci odgovorili: Dobro, počakamo do jutri jutraj in ako se nobeden ne vrne odpeljemo pa vas gospa. Pričela se je preiskava; odnesli so denar, vse kokoši, 600 litrov vina, vso svinjino in sploh ves živež in obleko, pogrinjala, radijo z eno besedo: vse. Drugi dan so odpeljali ženo v Trst in od tam v koncentracijsko taborišče "Mathausen". Doma so ostali samo tast, tašča, 10 letni sin Milko in 3 letna hčerka Vanda.

Jaz, Miloš in Ivo smo se vrnili iz partizanstva meseca maja 1945, ko je bil Trst osvobojen po naših edincih, sem iskal ženo potom Rdečega Križa, ka-

teri mi je sporočil, da so jo ameriškanske edince rešile smrti v taborišču, ter jo izročile prvo rdeči in pozneje jugoslovanski armadi. Dne 6. junija je prišla domov vsa izčrpana, ko so jo odpeljali od doma je tehtala 68 kg., ko se je vrnila pa samo 28 kg.

Sedaj smo vsi doma, samo sin Miloš je ostal nadalje v jugoslovanski armadi, tekomo borbe je bil samo enkrat ranjen v roko.

Mi tukaj še nimamo pravega gospodarja, naše ozemlje upravlja zavezniška vojaška uprava. Z današnjimi gospodarji nismo nič zadovoljni, ker nas hočejo zopet priključiti Italiji. Mi tega pa nikakor ne bomo dopustili da bi nas ponovni spravili pod tuji jarem, raje primemo spet za orožje.

Obljubljajo nam vse ali dajo nam ne nič. Dela ni, dragina velika.

Posledce te vojne so grozne, gotovo da vi tam tega tako ne občutite — pomisli zgubili smo brata, pustil je doma ženo in 10 letnega sinčka Ivana in dveletnega Damjana, ob priliki piši jim kakšno pismo.

Sprejmi najlepše pozdrave od cele moje družine posebno pa od Tvojega očeta.

Tvoj brat Celestin

Bratje in sestra Turel so prejeli pismo od doma katero se glasi:

Renče 14. 1. 1946.

Dragi!

V imenu vaše mame vam piše svakinja Lina, žena vašega brata Tonina. Prejeli smo vaše pismo, poslano potom jugoslovanskih partizanov, ki so bili v Argentini. Vaša mama je bila vsa srečna ko je čitala vaše pismo. Veseli jo da ste še vsi živi in zdravi.

Kakor vam je gotovo znano da smo mnogo pretrpeli pod fašisti, Nemci in četniki. Doma je zelo žalostno, Tonin je odšel v borbo k partizanom 15. oktobra 1943, petnajst dni po odhodu je pisal eno pismo, da še živi, potem nič več. Teško nam je ker smo skoro gotovi da ni več med živimi, pustil je dva otroka.

Štefan moj mlajši sin je mnogo trpel že leta 1942 so ga fašisti prijeli in zaprti kot politično osumljenega. Zaprt je bil v goriških zaporih od koder so ga pozneje odpeljali v Rim, od koder je bil odpeljan po raznih zaporih Italije in to vse dokler ni padel Mussolini.

Pol ure predno je odšel Tonin k partizanom je prišel Štefan iz zapora, na pragu naše hiše sta se vdobila, takrat je bilo zadnjič ko sta se videla, objela in pozdravila sta se, prizor je bil strašen da nikdar več ne pozabim.

Štefan je bil še 11 mesecev doma po prvi aretaciji, skrival se je po vseh krajih in luknjah, nekega dne so prišli fašisti v Renče, ni se zanesel ter jim je

prišel v roke, odvedli so ga v goriške zapore in tam pozneje v Nemčijo v koncentracijsko taborišče. Ne eden ne drugi se nista vrnila. Štefan je pustil 5 letno hčerko, ime ji je Marjuška. Vera je zdrava, mož svoj Pepče je prišel iz zapora. Jelka in Bogomila so zdrave, vedno se nahajati v Jugoslaviji. Renče so požgane in porušene. Iz Renče je dalo svoja življenja za svobodo naroda 150 fantov in možev. Sledijo družinske zadeve.

Pozdrave mama in Lina.

Trst, 15. 5. 46.

Ljuba teta!

Prav danes je prišla k meni sestra Rina, in prinesla mi je Tvoje drago pismo, za katero ti se najlepše zahvalim. Saj mogoče Ti je znano, da jaz sem v Trstu v službi. Ne v službi kot enkrat, ampak v službi, za narod, lahko rečem v borbi za narod. In to je naša dolžnost, da naadljujemo borbo, tisto borbo za katero je dalo življenje 42.843 naših najboljših bratov, na oltar domovne in to na stran Zaveznikov, na stran tistih Zaveznikov, ki danes nočejo temu narodu pustiti, da bi on sam odločal o svoji usodi. Zato dragi starši, sem danes tukaj do dokončne zmage.

Teta, vprašaj me o Mami, Tvoje upanje je zelo dobro in v tistem trenutku ko čitam tvoje pismo, tudi jaz mislim. Ali kadar se spomnim, da so našli lase in nekaj še ostalih stvari, takrat pa upanje je zaman, takrat je samo eno upanje, "ne obupati, delati na tem, da ne bodo naše žrtve zaman". Sem in bom še nadalje maščevala Mamo, ne samo Mamo, tudi one brate, ki sem ti jih gori naštel, ker vsi so naši; Teta ni kaznovana. Ne! Dala je svoje življenje ker je to narod zahteval, dala ga je ker se je hotela rešiti tujega jarma, dala ga je za nas vsih, za naše lepšo in boljšo bodočnost. Zato Teta bodi ponosna, korajžno gledaj v nas, v našo zmago, bodi nam ob strani kot Mati, ker v nas ni obupa, v nas žari lepša bodočnost. Teta pisala sem ti, da sem mlajša hči, zate ker nisem vedela kako bi ti opisala natanko, da bi ti mene spoznala. Zahvalim pa te, ki praviš, da ni dneva da se na nas ne spomniš. Hvala Ti! Teta jaz bom zadovoljna kadar boš ti pisala, da se smeješ kadar poslušaj radijo in trpljenju ki smo ga mi vsi trpeli v tej borbi.

Vem, Teta, da sledite in da ste sledili borbo naših narodov, vesela bi pa bila ko bi bila Mama živa. Res je vse to. Ampak smo bili pripravljeni na to, ali eden ali drugi. Ker ko nas je pozvala "Osvobodilna Fronta" njeno geslo je bilo to "Tovariši, borba je težka in krvava. Brez žrtve ni borbe, brez borbe ni zmage!" To so bila gesla. In tega se nismo vstrašili. Šli smo čez zasede, pri bunkerjih, po snegu, po dežju, po noči in po dnevi. In to da se osvobodimo. Teta rada bi vedela zakaj so Mamo vzeli. Vzeli so jo ker je bila izdana.

TRGOVINA JESTVIN
in raznih pijač

Frane Spačul
Perù 498 Villa Martelli
U. T. 741-0034

Dr. Minko Halpern

Diplomiran v Zagrebu in Bs. Airesu
Specijalist notranjih bolezni
Ordinira vsak dan od 16 do 20 ure.

San Martín 955 I nad. dep. C.
U. T. 32-0285 in 0829

EDNA SLOVENSKA ESTAVBENIK
V SAAVEDRI

sta narazpolago za načrte, betonske
poračune in firmo
ANDREJ BOŽIČ in SIN
Tehnična konstruktorja
Ruiz Huidobro 4554-58
U. T. 70-6112

P R A V I C A

Editado por las Sociedades D.K.D. Lj. Oder, S.F. D. I. Cankar y Agr. Yug. Libre - Com. Esloveno

Mene so iskali. Jaz sem bila kurirka "Glavni štab — VII Korpus — IX Korpus". To so hoteli oni prijete v roke. Prevažala sem hrano in Nemških postajank za XIV Divizijo, itd. Vdabili so tudi Partizane v vasi. To je bilo dovolj. Jaz sem jim pobegnila z mano tudi Rima, Peter je ostal takrat pri Teti Tonji. Z mano je sodeloval tudi stric (brat) Frane. Po raspadu sem ga šla iskati jaz v Italijo, kakor je prišel je začel z Mano dealti in to do konca. Sedaj pa imam še višje funkcije. Teta Tona je radi mene bila že pripravljena da jo bodo ustrelili, ker me ni hotela izdati. Tudi ona je mnogo prestala radi mene. Vsaki dan in noč je bila v nevarnosti. Sedaj je zelo bolna, Jaz bi se kaj pobrigala zanjo, ma nimam časa, sem v drugi coni. Saj mogoče veš, da so Slovensko Primorje razdelili na dve zoni. Kamor je jugoslovanska uprava je "cona B", kamor je angleška uprava je "cona A". Torej vidiš, da tudi ta pest zemlje so jo razdelili, in tako bi radi razdelili še ostalo, kar pa to narod ne dopusti. Narod se je boril da bo živel v Novi Jugoslaviji, na kar smo tudi pripricani, da mora biti tako, ker drugače ne more biti. Zato mi je nerodno ji pomagati. Nace ko se je vrnil iz internacije se je poročil z Tino Mice Bazijeve. Tone je lep Partizan in velik. Tudi France je že velik. Otroci Franeta našega, so Jeruman ima okrog 11-12 let, Ivanka ima 13-14 let, Marijo ki bi bil mlajši ima 5-6 let. Imajo se še precej dobro. Dobro je samo, da ni prepira v družini, ki ga tudi ni. Pišeš, da bo prišel stric Tone domov. Teta, me veseli, da so čitali mo-

je pismo Slovenci ki živijo v daljevi, Slovenci, ki ste nam v tej borbi mnogo pripomogli. Naj čitajo, pa to ni dosti, pisala bi mnogo več, povedala vam bi mnogo več, ali nisem bila sigurna če prejmete pisma ali ne. Zato sem pa pri tem bolj dolga, ker ti hočem odgovoriti na vsa vprašanja ke jih vprašaš. Teta daj v mojem imenu, in v imenu nas vsih ki se še tu borimo, izroči pozdrave vsim tistim Slovencem ki so čitali moje pismo, in ki mogoče bodo čitali tudi to, če prav jih ne poznam, na kar jih vabim, da sledijo našo borbo, da nas podprejo če ravno daleč o naših pravičnih zahtevah, na kar smo sigurni na to, da bodo storili kar je v njihovih močeh.

Sestra Ivanka ki je v Milanu, ona je odaljena od nas, ona ne ve nič o tem kar smo mi pretrpeli v tej domovinski borbi, ona se tam ima kod (saj veš) ena sluskinja. Pisala mi je, da se bo poročila, da ima enega Italijana, drugega ne vem, za domov ne vem kedaj se bo odločila ali nič. Rina bo sedaj šla na pevovodski tečaj. Bo postala pevka, jo boste mogoče tudi slišali po radiju. To je njeno veselje. Danes pri nas je tako, kar enega veseli, za to mi dajo možnost, da postane mojster svojega dela brezplačno, in to je vse.

Peter je bil mlad ja, ampak čvrst, za pasat pri bunkerju, in prevoz partizanov. On enkrat je rešil sina od teta Tončke Toneta in dva naša komandanta, ker bi bil za to kmalu ustreljen. Vidiš to je naša mladina, tako se je zavedala naša mladina v težkih slučajih. In tako je bilo vse, staro in mlado. Če ti bi bilo mogoče poslati kaj, bi te prav lepo zahvalila, ker smo nage. Jaz sem prišla po raspadu Nemčije v mesto v partizanski uniformi oblačim. In sedaj partizanski uniformi. In sedaj se puoblačim kakor se nač morem. Vedi to, da sem velika, močna, številko noge je 39, Rina 38, Peter 39-38.

Res je viselo veliko naših zastav v Trstu in če je potrebno še in še bodo vsele, ampak ne smemo pozabiti na anti-

fašiste ki so še sedaj v zaporih, nesmemo pozabiti na ubijanje ljudi, in da so reakcionarni elementi za 1. maja napadali naše pijonirije, ki so se vračali iz fiskulturnega nastopa pri S. Ani, ter ranili z noži, tako da smo imeli več ranjenih in mrtvih. Kljub temu pa narod ne obupa, in ne bo obupan, ker ve da ga podpirajo vse demokratični narodi sveta. Teta, še je narod danes po toliki preliki krvi pod jarmom, ampak zadali si bomo vse sile, da se ga bomo otresli za vselej.

Teta nekaj iz Rinenege pisma. Si tudi zvedela da sem bila v bolnici. Sem polna revmatizma. Saj ni čudno. Od 1943 pa do 1945 do raspada Nemčije nisem več spala na postelji. Naša oblast bi me poslala v toplice in bi se zdravila, ampak za sedaj ni mogoče. Primankuje aktivistov, da bi v tej coni vodili narod, zato moram čakati, da se ta stvar reši in da bomo, "ker to je sigurno" priključeni k Federativni Ljudski Republiki Jugoslaviji. Nekaj še o meni. V tej borbi sem imela fanta. Bil je Komandant XIV Divizije, padel je leta 1944, do sedaj sem pa bila kar samo v delu. Drugače v vasi je vse po navadi, nekaj jih se ni vrnilo iz borbe in to so ti (ni še sigurno) Slave Šteljerijov, Rude Novčkov, Milan Bijertov, Ivan Jeričov, Frane Mejakov, Frane Flejšerijev, Tone Škarvanov, Loiz Šajnov (brat od Marijota) Stric Škrbcov in Janes Ucinov, in Stari Dolinar te so pogrešeni in vzeti kakor naša Mama. Zato od tih ni točno. In v pismu ki mi ga boš pisala ne nič omeniti, ker ti ljudje samo jočejo. Pismo pa kar piši domov, ker na moj naslov nebi udobila, ker je službeni naslov.

Sedaj bom pa zaključila, pozdravi vsa slovenska "Prosvetna Društva" naj naprej nadaljujejo z njihovo kulturo. Pozdravi našo sestro Zoro, reci naj piše. Ako ni še krščen fantič naj mu dajo ime, ali Vojko, Stojan, Stane to so imena naših herojev.

Zaključujem z srčnimi poljubi TEBI in svaki PEPETI in ZORI in TONETI in vsim ostalim ki jih ne poznam.

Prosim kaj kmalu odgovor.

Smrt fašizmu! Svoboda Narodu!

Vaša Vera.

PO NASELBINI

Odhod v domovino. — Dne 27. julija je odplul francoski parnik "Campana" s katerim so odpotovali v domovino sledeči rojaki: Kazimir Srk, Alojzija Košuta in Ivanka Gorkič. Rojakom želimo srečno pot in veselega snidenja z svojci.

Bolezen. — V bolnišnici "Hospital Británico" se nahaja interniran naš rojak Teodor Mladovan, kjer se ga lahko obišče vsak torek in nedeljo pop. od 2-3. Nahaja se v sali 1, postelja 16, drugo nadstropje. Rojaku Mladovanu želimo skorajšnjega okrevanja.

Išče se. — Justina Hvala por. Andrejčič išče svojega brata Andrejčič Jožefa, doma iz Volč pri Tolminu. Zadnjič se je oglasil leta 1938. Kdor bi vedel za njega naj blagovoli sporočiti njegov naslov uredništvu ali pa njegovi sestri.

Justina Hvala - Andrejčič, St. Jernej 64, Jugoslavija - Dolensko.

PISMO IZ DOMOVINE

V uredništvu ima pismo od doma Alojz Božič, pismo je naslovjeno na ulico Warnes 2235. Gospodar je pismo izročil našemu uredništvu. Kdor bi vedel za naslov rojaka A. Božiča naj nam sporoči. Pismo lahko dvigne v uredništvu.

KROJAČNICA

★
FRANC MELINC

★
Paz Soldan 4844 U. T. 59-1356

AVTOPREVOZNO PODJETJE

Anton Blažina

★
Triunvirato 2789 U. T. 54-0257

KOVINSKO STAVBENO

MIZARSTVO
HUMAR in MAKUC

Av. Central 3720
Calle N° 2 3729 U. T. 741 - 4520

Cochería

"VILLA REAL"

SEPELIOS - AMBULANCIAS
CASAMIENTOS
Av. Fco. Beiró 5000 - U. T. 50-4791

MIZARSKA DELAVNICA

Izdejava pohištva

Ignac Košer

★
Guido Spano 665 Munro F.C. E.

PIVARNA KROGLIŠČE in KEGLIŠČE DJURO KOVAČ

Sveže Pivo

★
WARNES 2113 La Paternal

Elegantne obleke po najnovjšem

kroju, si lahko nabavite pri

Krojačnici "GORICA"

Franc Leban

★
WARNES 2191

L. ROJIC

TRGOVINA JESTVIN

TRES ARROYOS 1600

U. T. 59-2153

Restavracija

A. BENULIČ & J. FRANČESKIN

Izborna hrana.

★
Zmerne cene. Chorroarín 596

Dr. CONSTANTINO VELJANOVICH

Sala especial para tratamientos del reumatismo y sala de Cirugía

Atiende:

Lunes - Miércoles - Viernes

pedir hora por teléfono.

Defensa 1155 U. T. 34-5319

Vsem cenjenim rojakom SE PRIPOROČA, DOBRO POZNANA

Krojačnica v Villa Devoto

LEOPOLD UŠAJ

★
Avda. Fco. BEIRO 5380

U. T. 50-4542

Trgovina čevljev nudi izbiro povrstnih čevljev vseh vrst po res ugodnih cenah.

★
SOLSKE POTREBSČINE

ALBERT BELTRAM

★
DONATO ALVAREZ 2288

LA PATERNAL

INSTITUTO DENTAL MODELO

DE ESPECIALIDADES

Director: Dr. M. MUCHNIK

Govori se slovensko — Cene zmerne

SANTA FE 3511

U. T. 71 - 5692

PLANOS — CALCULOS
HORMIGON ARMADO
CONSTRUCCIONES

V. LOJK

Técnico Constructor

Pedro Moran 5130 - U. T. 50-7186